

מבגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

כרך כ"ז • גיליון 49-50

סיוון תשע"ט-טבת תש"ף יוני-דצמבר 2019

יוצא לאור על ידי:

דבר העורכת

אופיו של הגיליון הכפול שלפנינו הוא אקלקטי במלוא מובן המילה. הדבר מתבטא בכמה היבטים: אוכלוסיות המחקר שבהן הוא מטפל, טווח הגילים של נשואי המחקרים, מסגרות המחקר המתוארות, ולא פחות מאלו – שיטות המחקר שבהן נעשה שימוש. רוחב היריעה משקף את מנעד הנושאים שבהם עוסק כתב העת "מפגש". שני המאמרים הראשונים מתייחסים לקבוצות רחבות היקף בחברה. המאמר הפותח, מאת פאולה כאהן-סטרבצ'נסקי, ברכי בן סימון ווצ'סלב קונסטנטינוב, מתבסס על נתונים הלקוחים מסקר כוח אדם ומסקר חברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מ-2016. הוא מנתח את המאפיינים, הסיבות והנסיבות של אוכלוסיית סיכון חשובה – צעירים שאינם לומדים או עובדים. המאמר מעלה שיקולים החשובים לצורך קביעת מדיניות סיוע בנוגע לאוכלוסייה שמקיפה כחמישית מכלל הצעירים בישראל.

המאמר השני, מפרי עטם של ענת קלי, שלמה רומי ודבורה קורט, מטפל אף הוא באוכלוסייה בסיכון גבוה – מתבגרים במצוקה בחברה החרדית. המאמר, המבוסס על חקר מרובה מקרים שנערך באמצעות תצפיות וראיונות, מדגיש את רבגוניות החוויות של נערים אלו, על אף סגירותה של החברה החרדית. גם למאמר זה השלכות ישירות על התערבות מסייעת.

מעיסוק בבעיות ברמה החברתית בשני המאמרים הקודמים, במאמרים השלישי והרביעי אנו מופנים לניתוח תגובות למוגבלויות פיזיות וקוגניטיביות, כמו תפיסות ועמדות על תעסוקת אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בחברה הערבית ודחק בקרב הורים למתבגרים ומבוגרים צעירים עם לקויות שמיעה.

המאמר השלישי לוקח אותנו, אם כן, אל עולמם של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בחברה הערבית ולבעייתיות המתעוררת בקשר לשילובם התעסוקתי. הוא מתמקד בעמדות וחסמים הקיימים בנוגע לנושא זה בקרב הורים לאנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, מעסיקים ועובדים ללא מוגבלות. מחקר מיפוי זה של ח'אלד אבו עסבה ופרידה אבו ראס, שבו השתתפו למעלה מ-1000 נחקרים, מתבסס על שאלונים שהוכנו במיוחד לכל אחת משלוש הקבוצות. הוא משרטט תמונה מורכבת, שפילוחה מכריע לניסיון ההתמודדות עם בעיה רגישה זו.

במאמר הבא, אסתר גולדבלט בוחנת את הדחק של הורים למתבגרים וצעירים עם לקות שמיעה. רוב הידע הקיים בנושא מתייחס למצבם של הורים לילדים עם לקויות שמיעה. המחקר חושף עד כמה זקוקה גם אוכלוסייה זו להתערבות מסייעת.

שלושת המחקרים הבאים ממקדים את תשומת לבנו בהתנהגויות תוך-הקשריות, במסגרות ספציפיות, כמו: מרכזי חירום, הסעות בתי ספר או המרחב הבית ספרי עצמו. בעוד שבשני המחקרים הקודמים עסקנו בזווית הראייה של הורים ומעסיקים, במחקר של עפרה יצחק כהן וענת זעירא, המיקוד עובר לשביעות רצונם של ילדים מהשהות והטיפול במרכזי חירום – על פי תפיסות אנשי המקצוע. החוקרות מתחקות אחר דפוסים השתתפותם של הילדים בקבלת החלטות. כאמור, כל זאת מבעד לעיני המטפלים.

במחקר הבא, אריאל כדורי וארנה בראון-לבינסון מתעמקים בזירה בעייתית: חוויות היום-יום של ילדים בהסעות בתי הספר ואירועי הבריונות-קורבנות העלולים להתרחש או מתרחשים בפועל במהלכן. הגישה האקולוגית, שהחוקרים נוקטים בניסיון להבין את שורשיה של הבעיה וביטוייה, מאפשרת הבנה טובה יותר של הזיקות בין מאפייני הפרט, המשפחה והקהילה המשחקים תפקיד בתופעה, ובעקבותיה – הצעת דרכים מועילות להתמודדות עמה.

אילה צור וערן ברסלר לוקחים אותנו לבמה מעניינת – מרחב למידה חדש במרכז משאבים הפועל בחטיבת ביניים באזור הצפון. הם בוחנים את הטמעתו במסגרת המוסד על פי תפיסות התלמידים והמורים. המאמר מתאר ומנתח כיצד המרחב הלימודי החדשני משפיע על חווייתם הבית ספרית של התלמידים ועל התמודדותם של המורים.

מעיסוק בהשפעת ממד המקום בשתי העבודות הקודמות, במאמרו של בלהה פריינטה ומיכל גטניו קאלוש הקורא עובר לעיסוק בממד הזמן – הזמן הספציפי של מבצע "צוק איתן". הכותבות מציפות את חוויית ילדי הגן במהלך אירוע מעורר דחק זה. חידושו של המחקר בהעמדת זווית הראייה הילדית במרכז.

בעבודה האחרונה, העוסקת אף היא בממד הזמן, גיסי שריג עורכת ניתוח-על של מכלול העבודות שהוקדשו לזיכרונות ילדות מוקדמים בגיליון הנושאי של "מפגש" שעסק בנושא (גיליון 45–46). בדיונה המעמיק החוקרת מטפלת הן בפן התאורטי והן בזה הטיפולי.

הגיליון העשיר מסתיים בסקירת שני ספרים: סקירתו של אמיתי המנחם על ספרה של יפעת אשרת-פינק: "אסור להרים ידיים – זיכרונות דחייה חברתית מגיל הילדות ויישומים לשדה החינוך: הצצה לעולמם של "הדוחפים", וסקירתו של אלי בוכבינדר על ספרו של שלמה קניאל: "הלוחש לאשמים: רגשות תומכי מוסר: אשמה, בושה, סליחה ונקמה".

אסיים במבט לעתיד; שני גיליונות נושאים מתוכננים לצאת בשנה הקרובה: האחד יעסוק במניעת אובדנות בקרב מתבגרים, עורכים-אורחים: פרופ' ענת ברונשטיין-קלומק ופרופ' גיל זלצמן, והאחר יעסוק במפגשים טיפוליים וחינוכיים רגישי תרבות, עורך-אורח: ד"ר אביהו שושנה. שני הגיליונות יושקו בימי עיון שיוקדשו לנושאייהם.

קריאה מהנה,

רבקה איזיקוביץ', עורכת ראשית